

Agnieszka Wójcik
Biblioteka Główna i Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki
Wrocławskiej

Biblioteki i bibliotekarze w polskich filmach oraz serialach telewizyjnych

Streszczenie: Artykuł przedstawia dotychczasowe publikacje zawierające motyw biblioteki i bibliotekarza w filmie. Zaprezentowano jedenaście polskich filmów i sześć seriali telewizyjnych, w których pojawiają się biblioteki oraz ich pracownicy.

Słowa kluczowe: biblioteka w filmie, bibliotekarz w filmie, stereotyp bibliotekarza

Dotychczas w polskich publikacjach naukowych kilkakrotnie poruszano temat biblioteki i bibliotekarza w filmie. Były to zazwyczaj fragmenty artykułów dotyczących stereotypu oraz wizerunku bibliotekarza (pisali o tym m.in. Beata Kowalska, Dawid Kotlarek¹, Piotr Marcinkowski², Mirosława Zygmunt³) albo artykuły omawiające pojedynczy film (autorstwa np. Małgorzaty Góralskiej⁴, Małgorzaty Kaczarowskiej⁵). W wydanej w 2010 r. monografii *Bibliotekarz: zawód czy powołanie* można odnaleźć artykuł *Wizerunek bibliotekarza w literaturze i filmie*, jednak omawia on jedynie trzy zagraniczne filmy⁶. Ponadto Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich wydało w ostatnim czasie trzy publikacje w serii *Biblioteka w filmie/film w bibliotece* autorstwa Agaty Szczotki-Sarny pt. *Detektywi, dziennikarze i krytycy, Gwiazdy, ikony i gwiazdy* oraz *Buntownicy, koza i biblioterapia*, w których autorka pokazuje, w jaki sposób ukazane są biblioteki w filmach oraz proponuje różne formy aktywności, które można zrealizować w bibliotece, i które są związane z filmem⁷.

¹ KOWALSKA, B., KOTLAREK, D. Bibliotekarz a stereotypy. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2006, nr 10 (80) [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web:

http://www.ebib.info/2006/80/a.php?kowalska_kotlarek.

² MARCINKOWSKI, P. *Bibliotekarz: stereotyp czy wizerunek?* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012].

Dostępny w World Wide Web: <http://bur.univ.rzeszow.pl/relacja/ref/marcinkowski.pdf>.

³ ZYGMUNT, M. Mysz uzbrojona w mysz, czyli o stereotypie bibliotekarki w społeczeństwie informacyjnym. *Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej* 2002, nr 1, s. 33-36.

⁴ GÓRALSKA, M. Superman potrzebny od zaraz... czyli o tym, kto może zostać Bibliotekarzem.

Biuletyn EBIB [on-line]. 2006, nr 10 (80) [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web:

<http://www.ebib.info/2006/80/a.php?goralska>.

⁵ KACZAROWSKA, M. Read or Die – bibliofile w animacji. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2004, nr 4 (55)

[Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/55/kaczarowska.php>.

⁶ IWANISZCZUK, M. Wizerunek bibliotekarza w literaturze i filmie. W: GERYK, M. (red.) *Bibliotekarz: zawód czy powołanie*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Zarządzania, 2010, s. 150-155.

⁷ *Wydawnictwa SBP* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web:

<http://sbp.pl/wydawnictwa?q=Agata+Szczotka-Sarna>.

Wyczerpujące materiały możemy odnaleźć w zachodnich publikacjach. Szczegółowe opisy bibliotek i bibliotekarzy zawarte są w dziele Brendy i Ray'a Travisów *The image of librarians in cinema, 1917-1999*, w której autorzy omawiają jak zmieniło się postrzeganie bibliotekarzy w filmach na przestrzeni lat⁸. W artykule *Jungian/Myers-Briggs personality types of librarians in films* autorka przeanalizowała trzydziestu jeden filmowych bibliotekarzy wskaźnikami psychologicznymi, którymi można określać typy osobowości⁹. W Internecie występują także specjalne strony, na których wymieniane są filmy zawierające elementy „bibliotekarskie”. Filmografia Martina Raischa *Librarians in the movies* zawiera ponad 600 tytułów i krótkich opisów filmów¹⁰, strona *Film Librarian* wymienia ponad 400 tytułów, jednak tylko nieliczne są omówione¹¹, natomiast *Movie librarians: notable librarians & libraries in films* dość szczegółowo analizuje prawie 200 filmów¹². Większość z wyszczególnionych na tych stronach filmów wyprodukowano na Zachodzie. Niestety brakuje analogicznych stron WWW dotyczących polskiej kinematografii.

Tytuły filmów i seriali wykorzystanych w niniejszym artykule zostały znalezione w internetowych bazach: *filmpolski.pl*¹³, *filmweb.pl*¹⁴, *stopklatka.pl*¹⁵ oraz podczas przeszukiwań Internetu za pomocą wyszukiwarki *google.pl*¹⁶. Najważniejszym kryterium doboru tytułów była ich dostępność — odnalezione zostały na płytach DVD dystrybuowanych w Polsce, były dostępne on-line w Internecie lub emitowane w telewizji.

Film *Łabędzi śpiew* opowiada o pewnym scenarzysty, który próbuje napisać nowy scenariusz filmowy. Jednym z jego pomysłów jest historia zakazanej miłości rozgrywającej się w małej miejscowości pomiędzy młodą bibliotekarką a żonatym nauczycielem. W swych wyobrażeniach widzi pracownicę biblioteki jako młodą dziewczynę, ubraną na biało z blond włosami splecionymi w warkocz. Bohater filmu, pragnąc, by jego scenariusz był jak najbardziej realistyczny, wyjeżdża do małego miasteczka, w którym żaden z mieszkańców nawet nie potrafi powiedzieć, gdzie znajduje się biblioteka. Gdy wreszcie tam dociera, okazuje się, że prowadzi do niej

⁸ TRAVIS B., TRAVIS, R. *The image of librarians in cinema, 1917-1999*. London: McFarland & Company Publishers, 2005.

⁹ WILLIAMSON, J. *Jungian/Myers-Briggs personality types of librarians in films*. W: ARANT, W., BENEFIEL, C.R. (ed.). *The image and role of the librarian*. New York: The Haworth Information Press, 2002, s. 47-59.

¹⁰ RAISCH, M. *Librarians in the movies. An annotated filmography* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://emp.byui.edu/RAISHM/films/introduction.html>.

¹¹ *Film Librarian* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.filmlibrarian.info/>.

¹² *Movie librarians: notable librarians & libraries in films* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://home.earthlink.net/~movielibrarians/>.

¹³ *Filmpolski.pl internetowa baza filmu polskiego* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://filmpolski.pl/>.

¹⁴ *Filmweb* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://filmweb.pl/>.

¹⁵ *Stopklatka.pl* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.stopklatka.pl/>.

¹⁶ *Google* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.google.pl/>.

długi, słabo oświetlony korytarz, pełen nieuporządkowanych stosów książek. Na końcu korytarza stoi biurko otoczone bezładnie leżącym księgozbiorem, przy którym siedzi bibliotekarka. Tuż obok znajduje się nieduże pomieszczenie z drewnianymi regałami, wypełnionymi starymi książkami. Sama pracownica wita go słowami: *Co Pan tu robi?* Nie chce rozmawiać ze scenarzystą, odsyła go do naczelnika. Gdy bohater naciska, zdenerwowana i na granicy płaczu, każe mu wyjść. Kobieta ani charakterem, ani wyglądem nie przypomina wcześniejszych wyobrażeń scenarzysty o przyszłej bohaterce romansu. Jest w średnim wieku, ubrana w ciepłą, niebieską koszulę, czarną kufajkę, szary szal oraz różową, wełnianą czapkę. Nosi duże okulary w rogowej, brązowej oprawce.

Podobne, niemiłe wrażenie wywiera biblioteka szkolna z filmu *Ostatni dzwonek* — to także ponure, nieoświetlone miejsce, pełne ciemnych regałów z nieuporządkowanymi książkami, leżącymi również na podłodze. Sama bibliotekarka to pani w średnim wieku z jasnymi włosami, związanymi w obowiązkowy kok, nosząca duże, okrągłe okulary w grubej przezroczystej oprawce, ubrana w białą-niebieską bluzkę i granatową kurteczkę. Ucisza rozmawiających bohaterów: *Chłopcy, zapominacie, gdzie jesteście. Tutaj obowiązuje cisza.*

Kolejna nieprzyjemna polska, filmowa biblioteka przedstawiona została w *Historiach miłosnych*. Zajmuje ona ponure pomieszczenie na jednej z polskich uczelni wyższych. Można z niej korzystać jedynie za zgodą bibliotekarki, która najczęściej przebywa na zapleczu. W sali z książkami jest zgaszone światło, a po zapaleniu świetlówek widać niezbyt przytulne miejsce, pełne zimnych, metalowych regałów. Sama bibliotekarka doskonale wpasowuje się w otoczenie. Ma na sobie czarną bluzkę i wełnianą, brązową marynarkę. Nie dodają jej uroku ani duże, okrągłe okulary w plastikowej oprawce, ani rude włosy związane w kok.

Stereotypowi bibliotekarki odpowiada bohaterka serialu *Maszyna zmian*. To starsza, siwa pani z kokiem, ubrana w bezkształtną, szarą sukienkę z białym kołnierzykiem i żółtym szalem. Pracuje w bibliotece szkoły, do której niegdyś uczęszczała. Szkoła znajduje się w wielkim budynku, a sama księżnica zajmuje ogromne, wysokie pomieszczenie ze starymi i zakurzonymi półkami pełnymi książek. W ostatnim, siódmym odcinku serii biblioteka zostaje zamknięta, gdyż szkoła potrzebuje pomieszczenia do ćwiczeń. Lepsze książki mają zostać wysłane do domu kultury, a reszta przeznaczona zostaje na makulaturę. Zwolniona pracownica postanawia przejść na emeryturę i wyjechać na wieś. Załamana tymi wydarzeniami, wchodzi do tytułowej maszyny zmian, która przemienia ją w siedmioletnią dziewczynkę. Po różnych perypetiach postanawia zostać w takiej postaci i rozpocząć nowe życie w zaprzyjaźnionej rodzinie.

Film *Długi weekend* opowiada historię kierowniczkę biblioteki w podwarszawskim Wawrze. Sama biblioteka robi dobre wrażenie, jest całkiem przestronna, jasna, pełna uporządkowanych książek na regałach. Odbывают się tu spotkania kulturalne — m.in.

wieczorek literacki opozycyjnego pisarza. Kobieta bardzo dba o swoje miejsce pracy, widząc czytelnika zajadającego chipsy, krzyczy do niego: *Nie jemy w bibliotece*. Mężczyzna nie przestaje jeść, więc po chwili słyszymy pełne oburzenia słowo: *Okruszki*, wypowiedziane w chwili, gdy kierowniczka biblioteki dostrzega rozsypane kawałki chipsów na dywanie. Tym razem czytelnik grzecznie sprząta po sobie. Bohaterka filmu także do swojej podwładnej odnosi się nieprzyjemnie i z lekceważeniem. Na pytanie, czy książka o stanie wojennym w fotografiach ma znajdować się w dziale albumów czy w historii Polski, kierowniczka zgryźliwie odpowiada: *Chyba Pani żartuje, oczywiście, że historia*. Niezrażona takim zachowaniem bibliotekarka pracuje dalej, a nawet często wspiera radami swoją przełożoną. Prawdopodobnie jest już przyzwyczajona do odpychającego zachowania kierowniczki.

Polskie filmy pokazują również bibliotekarki, które są miłośniczkami swojej profesji. W *Aniele w szafie* do starszej pani, pracującej obecnie na pół etatu w bibliotece przychodzi gość, który szuka pracującej z nią kiedyś kobiety. Bibliotekarka z refleksją i z troską wspomina, że poszukiwana zajmowała się konserwacją książek, a od czasu, gdy wyjechała, nie ma kto się tym zająć. Kobieta mówi: *W magazynie jest dużo książek, tam jest wilgoć. Książki chorują, umierają*. Bibliotekarka jest fatalistką. Przygotowana już do odejścia ze świata żywych, ma od dawna wykupione miejsce na cmentarzu i płytę nagrobną. Jest człowiekiem bardzo samotnym, jedyną jej bliską osobą był mąż, który zginął wiele lat temu na wojnie.

Podobną przedstawicielkę bibliotekarskiego zawodu można zobaczyć w jednym z najpopularniejszych polskich seriali ostatnich lat — *Na dobre i na złe*. W 92. odcinku pt. *Za wszelką cenę* hospitalizowaną pacjentką jest starsza pani, emerytowana nauczycielka, która pracuje w niewielkiej osiedlowej bibliotece. Najbardziej aktywnymi użytkownikami biblioteki pozostaje niewielka grupka dzieci, którym owa kobieta pomaga w nauce. Do szpitala trafia po zasłabnięciu na ulicy. Lekarz podejrzewa u niej ostry niezbyt żołądka, jednak kobieta nie zważa na to — chce wracać do domu i co najważniejsze do pracy, gdyż czekają na nią dzieci. Okazuje się, że bóle brzucha powstały w wyniku zażywania przez bibliotekarkę nadmiernej ilości witamin. Według kobiety miały przyczynić się one do poprawy jej bardzo słabego wzroku. Postać bibliotekarki, granej przez Maję Komorowską, uosabia czystą dobroć i miłość do książek oraz dzieci. To dla nich kobieta nierozważnie pogarsza swój stan zdrowia. Te dzieci są dla niej wszystkim, gdyż nie ma własnej rodziny. Nie chce pogodzić się ze zbliżającą się utratą wzroku, która wykluczy ją z uczestnictwa w ich życiu. Nie potrafi zwierzyć się lekarzowi ze swoich problemów, dopiero przyłapaną na zażywaniu po kryjomu leków odkrywa swój sekret. Dzięki zabiegom personelu szpitala, udaje się uratować wzrok bibliotekarki.

W filmie *Polska śmierć*, pracujący w bibliotece uniwersyteckiej we Wrocławiu, główny bohater, doktorant prowadzi w czasie pracy badania naukowe nad motywem śmierci w literaturze średniowiecznej. Lubi swoją pracę, choć przez nią staje się głównym

podejrzanym w sprawie zabójstw. Seryjny morderca terroryzuje miasto, zabijając ludzi, którzy są niezadowoleni z życia. Jego ofiarą pada również dyrektor biblioteki uniwersyteckiej, który twierdzi, że: *Dwie rzeczy są typowe dla naszej biblioteki — wielka ilość książek i psychiatrycznych przypadków tych, którzy je tutaj czytają.*

Biblioteki w swoich zbiorach posiadają wiele cennych źródeł informacji, z których korzystają przeróżni ludzie prowadzący badania czy poszukiwania. Przykładem może być film *Skarb trzech łotrów*, w którym policjant badający morderstwo idzie do biblioteki. W kieszeni denata odnaleziony zostaje skrawek amerykańskiej gazety. W czytelnii, pełnej podejrzliwie przyglądających się mu ludzi, detektyw przegląda archiwalne numery dziennika, jednak nie potrafi odnaleźć pasującej strony. Przechodzący niedaleko bibliotekarz, starszy pan, ubrany w elegancki garnitur z białą chusteczką w butonierce i okularami w grubej oprawce, radzi mu, aby szukał wśród nekrologów.

Kolejny przykład to obraz *Medium*, w którym jeden z bohaterów budzi się nagle w pociągu jadącym do Sopotu. Nie pamięta, w jaki sposób znalazł się w tym miejscu, podejrzewa jakieś nadprzyrodzone siły. Udaje się więc do biblioteki, aby odnaleźć informacje na temat takich zjawisk. Przedstawiona w filmie biblioteka zajmuje niewielkie pomieszczenie w starej kamienicy. Część spośród zgromadzonych tam książek obłożono w brązowy papier, część to zabytkowe białe kruki. Bibliotekarz — uprzejmy, elegancki mężczyzna w okularach, posiadający dużą wiedzę z zakresu parapsychologii, pokazuje mu książki zawierające horoskopy i przepowiednie.

Ostatnim przykładem, pokazującym jak cenne wiadomości można uzyskać w księżnicy jest 22. odcinek serialu *Pogranicze w ogniu*, którego akcja rozgrywa się w latach 20. XX w. Jeden z bohaterów udaje się do niemieckiego miasta Jena, aby przyrzeć się aktualnym pracom instytutu fizyki. Jedynym miejscem, w którym może się z nimi zapoznać jest biblioteka uniwersytecka. Dzięki pomocy przyjaciela i bibliotekarek z kilku działów bohaterowi udaje się uzyskać dostęp do sali prohibitów, gdzie znajdują się materiały dotyczące najnowszych odkryć niemieckiej fizyki.

Krótką sceną w bibliotece pokazaną jest również w filmie *Szatan z siódmej klasy*. Trwa w niej właśnie remont, dlatego drzwi wejściowe są zamknięte, jednak można dostać się do niej od podwórza. W środku widać nieduże pomieszczenie z pustymi, drewnianymi regałami. Książki oprawione w brązowy papier wypełniają każdą dostępną powierzchnię — stoły, krzesła, podłogę. Bibliotekarz początkowo niechętnie podchodzi do pomysłu wypożyczenia czegokolwiek, jednak zmienia zdanie, gdy podstępny czytelnik kłamie, że książki chce wypożyczyć jego siostra, w której mężczyzna się podkochuje.

Natomiast w filmie *Siekierzada* pokazany jest, niespotykany już dzisiaj, bibliobus. Z jednej strony pojazdu widać duży napis *Biblioteka objazdowa. Miejska Biblioteka Publiczna w Sławobrodach*. Okna ma zaklejone tekturowymi plakatami z ilustracjami

z bajek. Wewnątrz, oprawione w brązowy papier książki poustawiane są na drewnianych regałach. Do miasteczka, w którym rozgrywa się akcja filmu, autobus przyjeżdża co cztery tygodnie w niedzielę pod kościół. Bibliotekarka to młoda, uśmiechnięta, wesoła, często powtarzająca słowo *kapitalnie* kobieta. Jej usposobienie jest zupełnie niezgodne z ubiorem, ponieważ ubrana jest bardzo ponuro: w golf i kamizelkę koloru zgniłej zieleni. Bardzo interesuje się głównym bohaterem, który chce zapisać się do biblioteki. Jest zdziwiona, gdy dowiaduje się, że pracuje on przy wyrębie drzew, gdyż takie osoby rzadko pojawiają się w jej bibliotece. Mówi, że: *Każda bibliotekarka może być z nich dumna*. Zna doskonale literaturę i poleca czytelnikowi m.in. książki Stanisława Lema.

Biblioteki mogą być także miejscem niezwykłych wydarzeń. W serialu *Gruby* podczas porządkowania zbiorów dwóch uczniów odkrywa w ścianie szkolnej biblioteki podwójne, ukryte drzwi prowadzące do podziemi. O odkryciu mówią szkolnemu woźnemu. Ten informuje ich, że posiada klucz do tych drzwi, za którymi podobno ma się znajdować cenny skarb. Gdy chce im pokazać ów klucz, okazuje się, że zniknął on bez śladu. W tym samym czasie ktoś zaczyna grasować nocami w szkole, więc bohaterowie urządzają zasadzkę w bibliotece na tajemniczego złoczyńcę. Jednak woźny za wcześnie zdradza ich obecność i włamywacz ucieka. W ostatnim, siódmym odcinku, bohaterowie ostatecznie postanawiają wejść do podziemi, aby zobaczyć, co się w nich kryje. Okazuje się, że z przejścia w bibliotece, prowadzącego do jeziora korzystała szajka szabrowników, która kradła cenne kosztowności. Dzięki interwencji młodych bohaterów udaje się ich złapać i aresztować.

Inne, dramatyczne wydarzenia w bibliotece, przedstawione zostały w 41. odcinku serialu *Ojciec Mateusz* pt. *Zbrodnia w bibliotece*. W pomieszczeniu bibliotecznym seminarium duchownego w Kielcach zostaje zamordowany naukowiec badający starodruki. Do wyjaśnienia zabójstwa wezwano z Sandomierza bohaterów serialu, którzy prowadzą śledztwo przebrani za duchownych. Podejrzanymi w sprawie są Joanna i jej mąż pracujący przy skanowaniu książek w bibliotece oraz młody ksiądz, opiekujący się księgozbiorem. Morderca zostaje aresztowany w bibliotece pełnej starych, cennych książek.

W księżnicach dzieją się także różne czarodziejskie zdarzenia. Serial *Magiczne drzewo* opowiada o niezwykłym dębie ściętym przez ludzi i przekształconym w różne przedmioty, które nabrały magicznych właściwości. W ostatnim odcinku pod tytułem *Połykacze książek* niebieska szafa kuchenna, za pomocą czarodziejskiej mocy trafia do szkolnej biblioteki. Dwójka młodych chłopców odkrywa, że każda książka włożona do środka szafy zamienia się w ciasto, a gdy ktoś zje to „książkowe ciasto” nabywa wiedzę zawartą w tym woluminie. Sprytni bohaterowie zaczynają „zajadać się wiedzą”, dopóki bibliotekarka nie odkrywa, że brakuje części księgozbioru. Przyłapani na gorącym uczynku bohaterowie zdradzają kobiecie sekret magicznej szafy, a ta załamana mówi: *To koniec, teraz już nikt nie będzie czytał książek, będą tylko żarli,*

napychali się, to koniec! Jednak wszystko kończy się szczęśliwie, bohaterowie dzięki własnej pracy odkupują skonsumowane publikacje.

Obrazem pokazującym najdziwniejszą bibliotekę w polskiej kinematografii jest *Kingsajz*. To jedyny rodzimy film znajdujący się w filmografii *Librarians in the movies*¹⁷. Opowiada on o tajemniczej krainie zwanej Szuflandią, znajdującej się w podziemiach biblioteki Instytutu Badań Czwartorzędu. Jej mieszkańcy to krasnoludki, a ich domami są szufladki szaf katalogowych. Tą niezwykłą krainą, będącą satyrą na polską, komunistyczną rzeczywistość, rządzi nadszyszkownik Kilkujadek, który wraz z zaufanymi podwładnymi strzeże tajemnicy eliksiru kingsajz. Pożądany przez wszystkich napój pozwala pijącemu uzyskać ludzki wzrost oraz wydostać się z Szuflandii. Trójka bohaterów — Adaś, Olo i Ala postanawiają sprzeciwić się władzy dyktatorskiej oraz uwolnić krasnoludki z tej niezwykłej krainy.

Obraz biblioteki i bibliotekarza wyłaniający się z polskiej kinematografii nie napawa optymizmem. Twórcy zazwyczaj opierają się na panujących w społeczeństwie stereotypach. Cieszyć natomiast może wspomnienie o skanowaniu zbiorów bibliotecznych w serialu *Ojciec Mateusz*. Chociaż, niestety, nie padła tam nazwa „biblioteka cyfrowa” czy „repozytorium”. Oczywiście wspomniane tu sceny z filmów i seriali to tylko ułamek tego, co z całą pewnością można by znaleźć w polskich produkcjach. Dlatego może czas, by wzorem Zachodu, stworzyć specjalną bazę czy stronę internetową odnotowującą „bibliotekarskie akcenty” w rodzimej kinematografii...

Bibliografia:

1. GERYK, M. (red.) *Bibliotekarz: zawód czy powołanie*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Zarządzania 2010. ISBN 978-83-926884-4-0.
2. *Film Librarian* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.filmlibrarian.info/>.
3. *Filmpolski.pl internetowa baza filmu polskiego* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://filmpolski.pl>.
4. *Filmweb* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://filmweb.pl>.
5. *Google* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.google.pl/>.
6. GÓRALSKA, M. Superman potrzebny od zaraz... czyli o tym, kto może zostać Bibliotekarzem. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2006, nr 10 (80) [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/2006/80/a.php?goralska>. ISSN 1507-7187.
7. IWANISZCZUK, M. Wizerunek bibliotekarza w literaturze i filmie. W: GERYK, M. (red.) *Bibliotekarz: zawód czy powołanie*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Zarządzania, 2010, s. 150-155.
8. KACZAROWSKA, M. Read or Die — bibliofile w animacji. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2004, nr 4 (55) [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/55/kaczarowska.php>. ISSN 1507-7187.

¹⁷ RAISCH, M. *Librarians in the movies. An Annotated Filmography. The B group* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://emp.byui.edu/RAISHM/films/bgrou.html>.

9. KOWALSKA, B., KOTLAREK, D. Bibliotekarz a stereotypy. *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2006, nr 10 (80) [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/2006/80/a.php?kowalska_kotlarek. ISSN 1507-7187.
10. MARCINKOWSKI, P. *Bibliotekarz: stereotyp czy wizerunek?* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://bur.univ.rzeszow.pl/relacja/ref/marcinkowski.pdf>.
11. *Movie librarians: notable librarians & libraries in films* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://home.earthlink.net/~movielibrarians/>.
12. RAISCH, M. *Librarians in the movies. An annotated filmography* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://emp.byui.edu/RAISHM/films/introduction.html>.
13. RAISCH, M. *Librarians in the movies. An annotated filmography. The B group* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://emp.byui.edu/RAISHM/films/bgroun.html>.
14. *Stopklatka.pl* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.stopklatka.pl/>.
15. TRAVIS B., TRAVIS, R. *The image of librarians in cinema, 1917-1999*. London: McFarland & Company Publishers, 2005. ISBN 0-7864-2150-9.
16. ARANT, W., BENEFIEL, C.R. (ed.). *The image and role of the librarian*. New York: The Haworth Information Press, 2002. ISBN 0-7890-2098-X.
17. WILLIAMSON, J. Jungian/Myers-Briggs personality types of librarians in films. W: *The image and role of the librarian*. New York: The Haworth Press, 2002, s. 47-59.
18. *Wydawnictwa SBP* [on-line]. [Dostęp 05.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://sbp.pl/wydawnictwa?q=Agata+Szczotka-Sarna>.
19. ZYGMUNT M. Mysz uzbrojona w mysz, czyli o stereotypie bibliotekarki w społeczeństwie informacyjnym. *Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej* 2002, nr 1, s. 33-36. ISSN 0006-3983.